

Förslag till naturreservat Klättas betesmarker och randskogar, del av Klätta 1:5 och 1:8

Med anledning av motion från Henrik Martinsson (C), inkommen den 2 februari 1994, beslutade kommunfullmäktige den 22 april 1996, § 28, att kommunen skall avsätta ca 10 hektar kommunal mark med olika biotoper i syfte att bevara den biologiska mångfalden.

Tekniska nämndens skogskommitté överlämnade den 31 maj 1996 ett förslag till miljöavdelningen med ett antal lämpliga områden för vidare bedömning.

Miljöavdelningen redovisade den 21 mars 1997 och den 24 juni 1998 för tekniska nämndens skogskommitté en översikt och värdebedömning av områdenas biologiska mångfald. Bedömningen gjordes utifrån kunskap som finns samlad Länsstyrelsens naturvårdsplan för f d Göteborgs och Bohus län, Länsstyrelsens naturinventeringar över ängar, hagar, ädellövskogar och våtmarker, inventeringar inom föreningen Bohusläns flora. Miljöavdelningen har också besökt området i fält vid ett flertal tillfällen.

Vid ett möte med kommunens samrådsgrupp för detaljplanering den 14 april 1999 redovisade Miljöavdelningen tre områden lämpliga att avsättas i syfte att bevara den biologiska mångfalden. Delar av fastigheterna Klätta 1:5 och 1:8 ingick bland dessa områden. På mötet diskuterades frågor om skydd som reservat enligt miljöbalken, som kommunen själv kan besluta om, samt innehåll i skötselplaner. Samrådsgruppen för detaljplanering ansåg att områdena var rimliga och översände ärendet till tekniska nämnden.

Tekniska nämnden uppdrog den 12 maj 1999 åt samhällsbyggnadsförvaltningens miljöavdelning att arbeta vidare med ovanstående förslag på områden samt upprätta förslag på lämpligt skydd enligt miljöbalken med tillhörande skötselplaner. Redovisning sker till tekniska nämnden samt miljö- och byggnadsnämnden innan ärendet översändes till kommunstyrelsen.

Miljö- och byggnadsnämnden respektive tekniska nämnden beslutade den 26 juni 2001 respektive den 28 juni 2001 att tillstyrka att det bildas naturreservat, med tillhörande skötselplan, på fastigheten Klätta 1:5 och 1:8, del av. Tekniska nämnden beslöt vidare att översända förslaget på det kommunala naturreservatet med tillhörande skötselplan till berörda sakägare, samhällsföreningar, Naturskyddsföreningen, Friluftsförbundet, Lantmäteriet, Länsstyrelsen samt Kultur- och fritidsnämnden.

Av inkomna yttranden framgår att bildande av naturreservat tillstyrks.

Naturskyddsföreningen anser att två undantagna bergsområden bör inkluderas i naturreservatet. Dick Johansson (nuvarande arrendator av betesmarken) har yttrande framfört

att även betesmarken väster om föreslaget naturreservat bör ingå. Ett av de hållmarksområden som föreslagits av Naturskyddsföreningen ingår nu det föreslagna naturreservatet. Arealen betesmarker inom naturreservatet bör dock inte öka med hänvisning till att en kontinuerlig betesdrift i första hand bör koncentreras till områden där de högsta naturvärdena finns.

Vidare påpekar Naturskyddsföreningen att även om syftet med naturreservatet främst är inriktat mot att bevara biologisk mångfald så är det ändå viktigt att en mindre parkeringsplats finns klar när naturreservatet bildas. Eftersom Tanums kommun ej äger mark intill den närbelägna väg 1020 är det i dagsläget oklart om parkeringsmöjlighet kan anordnas.

Stadsarkitekten har i yttrande lämnat synpunkter att frågan om hur friluftslivet skall kanaliseras närmare bör beskrivas i skötselplanen. Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald, vårda, återställa och bevara värdefulla naturmiljöer och ett kulturpräglad kustlandskap, samt livsmiljöer för skyddsvärda arter. Ändamålet med naturreservatet är dessutom att följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Klätta ingår i ett större område (Tanumskusten) som godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet är alltså ej primärt att underlätta eller förbättra förutsättningarna för det rörliga friluftslivet i området. Tex har man som besökare inom allemansrätten möjlighet att ströva i betesmarkerna. Genom viss ökad uppmärksamhet i samband med reservatsbildningen är det dock sannolikt att det till området kommer att komma något fler besökare den närmaste tiden. Risken ökar därmed även för störningar hos betesdjuren och att stängslingen ej fungerar tillfredsställande. Behovet av vandringsleder utanför betesmarkerna skall därför enligt förslaget till skötselplan ses över och förslag på åtgärder bör tas fram inom ett år efter det att beslutet om naturreservatet har vunnit laga kraft.

Förslag till naturreservat och skötselplan för Klättas betesmarker och randskogar, del av Klätta 1:5 och 1:8, bilaga.

Tekniska nämnden beslutade den 22 augusti 2002, § 152,

- att godkänna förslag till naturreservat och skötselplan för Klättas betesmarker och randskogar (del av Klätta 1:5 och 1:8), och

- att överlämna förslaget till kommunfullmäktige för antagande.

Beredande organs förslag

Kommunstyrelsens förslag den 11 september 2002, § 239.

Kommunfullmäktiges behandling av ärendet

Clas-Åke Sörkvist (C) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag

att godkänna förslag till naturreservat och skötselplan för Klättas betesmarker och randskogar, del av Klätta 1:5 och 1:8 enligt bilaga.

FÖRSLAG

Naturreservatet Klättas betesmarker och randskogar (del av Klätta 1:5 och 1:8)

Beslut

Tanums kommun beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) att förklara det område som avgränsas med innerkanten av den streckade linjen på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat, med föreskrifter och skötselplan enligt nedan.

Naturreservatets namn skall vara Klättas betesmarker och randskogar.

Beskrivning av området och skälen för beslutet

Namn:	Klättas betesmarker och randskogar
Kommun:	Tanum
Län:	Västra Götaland
Areal:	12,8 ha
Markägare:	Tanums kommun
Naturvårdsförvaltare:	Tanums kommun, Tekniska nämnden

Större delen av naturreservatet är beläget inom Tanumskustens naturreservat (tidigare naturvårdsområde enligt 19 § naturvårdslagen) och inom strandskydd. Området är av riksintresse för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken och finns beskrivet i Länsstyrelsens naturvårdsplan 1979 för fd Göteborgs och Bohus län (Skärgård och fjordlandskap mellan Galtö och Grebbestad). Inre delen av Tannamskilen är avsatt som naturreservat sedan 1969.

Reservatet omfattar ett område med 12,8 ha betesmarker, randskogar, hållmarker och strandområden söder om Tannamskilen. Vissa delar har fram till slutet av 1960-talet varit brukade åkermarker. Andra marker betades också troligen fram till slutet av 1960-talet. I övrigt förekom troligen bete mest på utmarkerna fram till mitten av 1900-talet.

Nuvarande betesmarker i området har betats med nötdjur sedan slutet av 1960-talet. Under ett par decennier förbuskades de tidigare åkermarkerna. I mitten av 1990-talet genomfördes ett restaureringsarbete då röjning och gallring utfördes på betesmarkerna och i anslutning till gärdesgårdar, torpruin samt äldre jordkällare. Stängslingen flyttades några meter in i skogsmarken på flera platser, så att slyuppslag, örter och gräs kunde betas vid gärdesgårdarna och där skogen hade vandrat in i de tidigare åkermarkerna.

Klätta har varit en av de största gårdarna i Tanums socken på 3 mantal vid skiftesreformerna på 1700- och 1800-talet. Troligen har bebyggelse funnits redan på äldre järnålder (0-400 år e. kr.). Ett äldre gravfält finns också på Klätta. När Bohuslän var som mest skoglöst för ca 200 år sedan fanns det i Tanums socken enligt uppgift fortfarande lite skog till gårdarna Klätta och Mjölkeröd.

Före skiftesreformerna 1785-1811 (storskifte) och 1830-1835 (laga skifte) var sannolikt all mark inom naturreservatet betade utmarker till Klätta gård. Från järnålder och fram till skiftesreformerna i mitten av 1800-talet är det också troligt att slåtter för skörd av vinterfoder förekom på vissa av dessa moränmarker. Havsstrandängen i naturreservatets östra del har troligen även betats och/eller utnyttjats för slåtter under flera hundra år. De betade åkrarna i reservatets västra del har på kartan från storskiftet 1785 uppgivits som ”äng”. Vid denna tid var området väster om havsstrandängen bebott. Vissa delar var då också uppodlade i anslutning till denna bebyggelse.

Av kartorna från laga skiftet 1830-1835 framgår att vissa av de tidigare ängsmarkerna då hade odlats upp. Även området väster om havsstrandängen var då mer uppodlade än vid storskiftet. Vid laga skiftet visar tillhörande kartor att närområdet vid gården Kasebacken var uppodlade. Än idag syns resterna av huset vid Kasebacken. Ett mindre område mellan de högre belägna betade åkermarkerna i väster och de östra lägre belägna betesmarkerna har förmodligen använts som betad inägomark (hage) under 1800- och 1900-talet. Detta mindre område har sannolikt aldrig uppodlats.

Havsstrandängen finns upptagen i Länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering för Tanums kommun (1989:6) och har givits med värdeklass 2 (mycket högt bevarandevärde).

I naturreservatets östra del finns en randskog bestående av ädellövblandskog, klibbalskog och inslag av ädellövskog. Trädsiktet domineras av klena till grova och unga till gamla ekar och ankar. Tonvikten ligger dock på de medelgrova och mogna. Mestadels mogen alm förekommer i mindre omfattning. Dessutom mogen klibbal, björk, gran och tall i mindre omfattning. Klibbalen är fläckvis beståndsbildande, främst i sydväst. Slutligen finns här lite klen till grov och ung till gammal asp. Föryngringen av ask och asp är emellanåt ganska kraftig.

Klibbalskogar kan betinga ett högt naturvärde då här kan föekomma mycket död ved, förutsättningar för boträd och en mängd småbiotoper som vattendrag och fuktstråk. Mindre hackspett och stjärtmes är exempel på fågelarter som kan träffas på i intressanta klibbalskogar.

Busksiktet i randskogarna är ibland tätt, framförallt i brynen, annars ganska glest. Vanliga är olvon, slån och vildkaprifol. Inslag finns även av en, nypon, krusbär och liguster. I större delen av beståndet består fältsiktet av lundgröe-typ. I mindre partier finns också harsyra-typ och kruståtel-typ.

Fältsiktet i reservatet hyser i övrigt arter som darrgräs, knärot, blåsippa, brudbröd, blodnäva, äkta johannesört, bockrot, gullviva, kungsljus, rödkämpe, svartkämpe, gulkämpe, linnea, åkervädd, väddklint och prästkrage.

Bland speciella nischförekomster inom naturreservatet kan nämnas rikligt med skalgrus, ganska rikligt med skogsbyn och lodytor/bergväggar.

Syfte

Syftet med reservatet är att bevara biologisk mångfald, vårda, återställa och bevara värdefulla naturmiljöer och ett kulturpräglad kustlandskap, samt livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Ändamålet med reservatsbildningen är dessutom att följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Klätta ingår i ett större område (Tanumskusten) som godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet ska nås genom att:

- Betesmarkens skötsel grundas på en naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement.

Inget skogsbruk (röjning, gallring, avverkning) ska få förekomma i randskogarna eller på hällmark.

Förekomst av död ved såsom torrakor, lågor och grenar på mark ska öka i randskogarna. För att snabba på förekomsten av död ved kan vissa åtgärder avseende enstaka träd eller gruppen av träd tillåtas.

För att gynna förekomsten och livslängden av särskilt skyddsvärda och bevarandevärda träd kan vissa åtgärder avseende enstaka träd eller grupper av träd tillåtas.

- Förutsättningar för att växt- och djursamhällen samt arter som är knutna till, i ett historiskt perspektiv, representativt och hävdat jordbrukslandskap och till ädellövskog ska kunna leva kvar ska vara goda.
- Kulturhistoriska spår och lämningar ska synas som en del i dagens markanvändning.

Föreskrifter

Med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken, om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet, är det utöver vad som annars gäller förbjudet att:

- Sprida gödselmedel.
- Sprida kemiska och biologiska bekämpningsmedel
- Uppföra stängsel eller andra hägnader om inte annat framgår av till detta beslut hörande skötselplan.
- Bedriva skogsbruk (röjning, gallring, avverkning) om inte annat framgår av till detta beslut hörande skötselplan.
- Ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
- Bedriva jakt.
- Borra, gräva, schakta, tippa, fylla ut, dika eller dämna.

- Anordna upplag.
- Bedriva täkt av berg, sten, grus eller jord.
- Uppföra radiomast eller anlägga luft- eller markledning
- Anlägga väg, parkeringsplats, campingplats eller uppställningsplats för husvagnar.
- Framföra motorfordon om inte annat framgår av till detta beslut hörande skötselplan.
- Uppföra byggnad.
- Upplåta mark tur orientering eller annan idrottstävling.
- Kalka mark eller vatten.

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla sådana intrång i reservatet som:

- Skötsel i form av naturvårdsinriktad betesdrift, skötsel och underhåll av landskapselement, röjning, plockhuggning, restaurering av naturbetesmarker samt uppsättning och underhåll av stängsel enligt till beslutet hörande skötselplan.
- Utmärkning och information om reservatet.
- Undersökningar av markslag, landskapselement, växt- och djursamhällen samt arter, enligt redovisning under rubriken dokumentation och uppföljning i till beslutet hörande skötselplan.

Med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, om rätten att färdas och vistas i reservatet, är det utöver vad som annars gäller förbjudet att:

- Framföra motordrivet fordon om inte annat framgår av till detta beslut hörande skötselplan.
- Tälta eller ställa upp husvagn/husbil
- Elda.
- Störa djurlivet.
- Bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller omkullfallna träd och buskar.
- Plocka växter eller växtdelar med undantag för bär och matsvamp.
- Fånga och insamla ryggradslösa djur.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för förvaltare att genomföra eller upphandla den skötsel som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan.

Med stöd av 3 § förordningen (SFS 1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Tanums kommun de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen. Förvaltare för reservatet ska vara Tanums kommun, Tekniska nämnden.

Ärendets handläggning

Med anledning av en motion från Henrik Martinsson (C) den 2 februari 1994 beslutade Kommunfullmäktige 1996-04-22 att kommunen skall avsätta ca 10 hektar kommunal mark med olika biotoper i syfte att bevara den biologiska mångfalden.

Tekniska nämndens skogskommitté överlämnade 1996-05-31 ett förslag till Miljöavdelningen med ett antal lämpliga områden enligt ovan, för vidare bedömning.

Miljöavdelningen redovisade 1997-03-21 och 1998-06-24 för Tekniska nämndens skogskommitté en översikt och värdebedömning av områdenas biologiska mångfald. Bedömningen gjordes utifrån kunskap som finns samlad i Länsstyrelsens naturvårdsplan för fd Göteborgs och Bohus län, Länsstyrelsens naturinventeringar över ängar, hagar, ädellövskogar och våtmarker, inventeringar inom föreningen Bohusläns flora. Miljöavdelningen har också besökt området i fält vid ett flertal tillfällen.

Vid ett möte med kommunens samrådsgrupp för detaljplanering 1999-04-14 redovisade Miljöavdelningen tre områden lämpliga att avsättas i syfte att bevara den biologiska mångfalden. Delar av fastigheterna Klåtta 1:5 och 1:8 ingick bland dessa områden. På mötet diskuterades frågor om skydd som reservat enligt miljöbalken, som kommunen själv kan besluta om, samt innehåll i skötselplaner. Samrådsgruppen för detaljplanering ansåg att områdena var rimliga och översände ärendet till Tekniska nämnden.

Tekniska nämnden uppdrog 1999-05-12 åt Samhällsbyggnadsförvaltningen Miljöavdelningen, att arbeta vidare med ovanstående förslag på områden samt upprätta förslag på lämpligt skydd enligt miljöbalken med tillhörande skötselplaner. Redovisning sker till Tekniska nämnden och Miljö- och byggnadsnämnden innan ärendet översändes till Kommunstyrelsen.

Miljö- och byggnadsnämnden och Tekniska nämnden beslöt 2001-06-26, respektive 2001-06-28, att tillstyrka att det bildas naturreservat med tillhörande skötselplan, på fastigheten Klåtta 1:5 och 1:8 (del av). Tekniska nämnden beslöt vidare att översända förslaget på det kommunala naturreservatet med tillhörande skötselplan till berörda sakägare, samhällsföreningar, Naturskyddsföreningen, Friluftsförbundet, Lantmäteriet, Länsstyrelsen samt Kultur- och fritidsnämnden.

Av inkomna yttranden framgår att bildande av naturreservat tillstyrks.

Naturskyddsföreningen anser att två undantagna bergsområden bör inkluderas i naturreservatet. Dick Johansson (nuvarande arrendator av betesmarken) har i yttrande framfört att även betesmarken väster om föreslaget naturreservat bör ingå. Ett av de hållmarksområden som föreslagits av Naturskyddsföreningen ingår nu i det föreslagna naturreservatet. Arealen betesmarker inom naturreservatet bör dock inte öka med hänvisning till att en kontinuerlig betesdrift i första hand bör koncentreras till områden där de högsta naturvärdena finns.

Vidare påpekar Naturskyddsföreningen att även om syftet med naturreservatet främst är inriktat mot att bevara biologisk mångfald så är det ändå viktigt att en mindre parkeringsplats finns klar när naturreservatet bildas. Eftersom Tanums kommun ej äger mark intill den närbelägna väg 1020 är det i dagsläget oklart om parkeringsmöjlighet kan anordnas.

Stadsarkitekten har i yttrande lämnat synpunkter att frågan om hur friluftslivet skall kanaliseras närmare bör beskrivas i skötselplanen. Syftet med naturreservatet är att bevara

biologisk mångfald, vårda, återställa och bevara värdefulla naturmiljöer och ett kulturpräglad kustlandskap, samt livsmiljöer för skyddsvärda arter. Ändamålet med naturreservatet är dessutom att följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Klätta ingår i ett större område (Tanumskusten) som godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet är alltså ej primärt att underlätta eller förbättra förutsättningarna för det rörliga friluftslivet i området. T ex har man som besökare inom allemansrätten möjlighet att ströva i betesmarkerna. Genom viss ökad uppmärksamhet i samband med reservatsbildningen är det dock sannolikt att det till området kommer att komma något fler besökare den närmaste tiden. Risken ökar därmed även för störningar hos betesdjuren och att stängslingen ej fungerar tillfredsställande. Behovet av vandringsleder utanför betesmarkerna skall därför enligt förslaget till skötselplan ses över och förslag på åtgärder bör tas fram inom ett år efter det att beslutet om naturreservatet har vunnit laga kraft.

Dokumentation

Appelqvist, T. & Bengtsson, O. (1995) Brynmiljöer i Bohuslän - insektsliv, biologisk mångfald och synpunkter på övervakning. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län 1995:6.

Cullberg, K. (1982) Det bohuslänska odlingslandskapet Bohusläns museum och Bohusläns hembygdsförbund Nr 2.

Ekstam, U. & Forshed, N. (1992) Om hävden upphör. Kärleväxter som indikatorarter i ängs- och hagmarker. Naturvårdsverket

Johansson, O. & Hedin, P. (1991) Restaurering av ängs- och hagmarker. Naturvårdsverket

Jordbruksverket. (1994) Naturbetesmarker Biologisk mångfald och variation i odlingslandskapet. Jordbruksverket

Larsson, A. & Finsberg, M. (1994) Ädellövskogar i Tanums kommun. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län 1997:11.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Natur i Göteborgs och Bohus län. Norra och mellersta delen. Del 1. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län 1979.

Schillauder, P. (1989) Ängar och hagar i Tanums kommun. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län 1989:6.

Bilagor

1. Illustrationskarta till beslutet
2. Skötselplan
3. Sändlista
3. Hur man överklagar

